

Slavena profesora niekošanās vai muzeja veidošana? Nedaudz no Paula Stradiņa MVM pirmsākumiem

**80. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference**

**LU Muzeja sekcijas "Zinātņu
vēsture un muzeoloģija" 1. sēde**

**"Latvijas Universitātes vēsture.
Personības un notikumi."**

Rita Grāvere

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs

Rīga, 15.03.2022.

Petrogradas Kara Medicīnas akadēmija

Paula Stradiņa kabinets Fjodorova klīnikā Petrogradā

В КАБИНЕТЕ П.И.СТРАДЫНЯ В КЛИНИКЕ С.П.ФЕДОРОВА.
СЛЕВА НАПРАВО: Н.М.МАЛЫШЕВА, Н.Н.ЕЛАНСКИЙ, З.А.ГАСТЕВА, Н.Ф.СТРАДЫНЬ, С.В.ГЕИНАЦ, В.А.СМИРНОВА,
А.В.СМИРНОВ, П.И.СТРАДЫНЬ.

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs

Muzeja dzimšanas vieta ...

- 1928. gadā Rīgas pilsētas 2. slimnīca kļuva par LU Medicīnas fakultātes klīnisko un zinātnisko bāzi.
- Tika izveidota LU Vispārējās ķirurģijas katedra, vadītājs doc. Pauls Stradiņš
- Jaunais katedras vadītājs sāka veidot ķirurģiskās patoloģijas mācību kolekciju ...

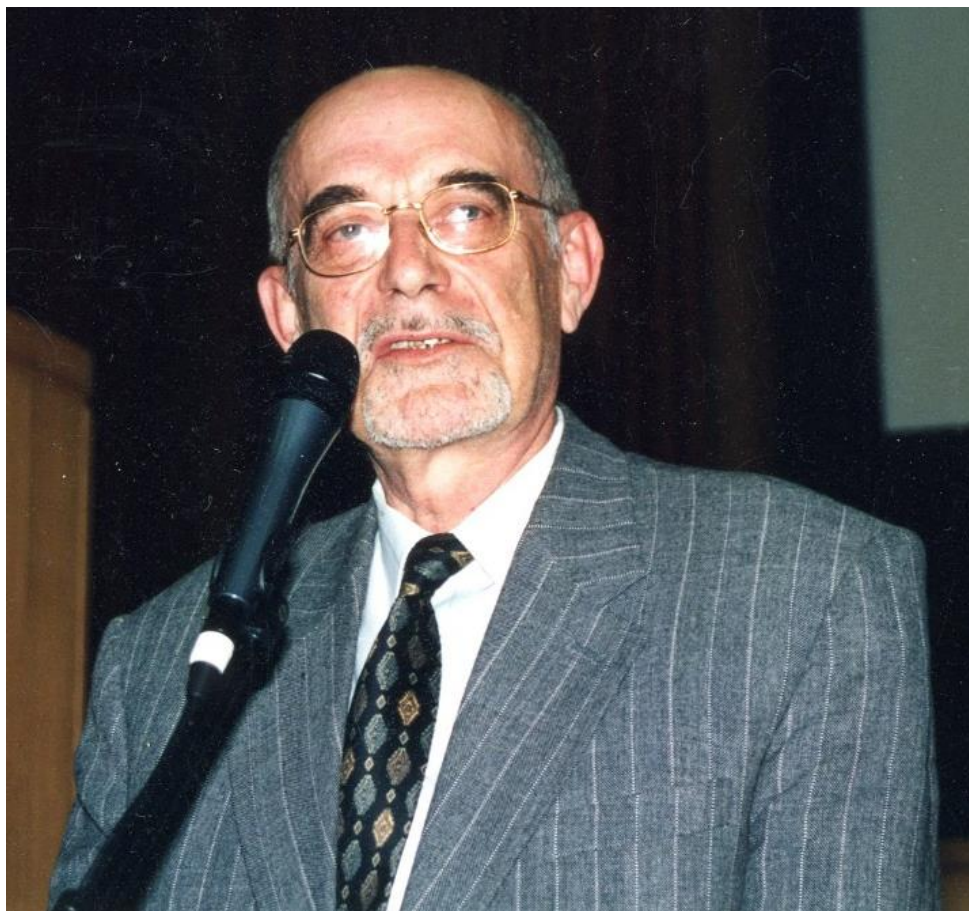

Muzejs, 1933.

Prof. Arnis Vīksna:

*«Diemžēl arhīvā nav saglabājušies
(nav uzieti, nav apzināti) LU
Medicīnas fakultātes tā laika sēžu
protokoli, bet starp citiem
dokumentiem norādes par muzeja
reālu eksistenci un darbību atrast
pagaidām nav izdevies.»*

Stradiņa kolekcija Anatomikumā (2003)

No LU Medicīnas fakultātes padomes protokoliem:

Prof. Jēkabs Alksnis

. 13. okt. 1930.

«Katedra nostādīta labi, muzejs organizēts priekšzīmīgi»

. 23.februāris 1931.

«Prof. Alksnis un Dr. Stradiņš lūdz Kultūras fondu 500 Ls anomāliju izbūvei un iekārtai pie LU klīnikām»

LVVA, f. 7427, apr. 6, lieta 399

LVVA, f. 7427, apr. 6, lieta 400

1934. gada 19. marts

- «Medicīniskais direktors P. Stradiņš lūdz atļaut ziedojumu vākšanu Fizikālās terapijas institūta iekārtošanai, anomāliju ierīkošanai un **muzeja paplašināšanai**»
- «[..] vākšana šeit nebūtu pieļaujama, bet ziedojumus pretim ņemt nav nevienam liegts.[..]»
- «Jautājumi sīkāk skaidrojumi saziņā ar dekānu un Saimniecisko padomi.»

LVVA, f. 7427, apr. 6., lieta 402, 32. lpp.

1934. gada 9. aprīlis

- Pauls Stradiņš lūdz pabalstīt viņa iesniegumu Kultūras fondam pēc 6000 Ls liela pabalsta anomāliju ierīkošanai 2. pilsētas slimnīcā
- **Padome atbalsta**

1935. gada 21. janvāris

- «[...] lūgums pabalstam iesniegts LU Padomei piešķirt II Rīgas pilsētas slimnīcai no speciālā budžeta līdzekļiem 2500 Ls anomāliju izbūvei.»

1938. g. 28. februārī Veselības Veicināšanas biedrības lūgums atļaut medicīnas institūtiem novietot muzeja eksponātus

Valsts prezidents Dr. K. Ulmanis veselības aizsardzības izstādē. Prezidentu informē prof. Dr. med. J. Prīmanis.

1939. gada 9. oktobris

- Profesora P. Stradiņa lūgums sniegt atbalstu Medicīnas vēstures muzeja iekārtošanai

1939. gada 4. decembris

- LU sekretariāta ziņojumi:

«LU budžetā nav ne kredīta, ne arī vakantas vietas preparatora algošanai ķirurģijas katedrai un Medicīnas vēstures muzejam.»

1940. gada 20. maijs

- Paula Stradiņa lūgums Kultūras fondam piešķirt 2000 Ls Medicīnas vēstures muzeja iekārtošanai un Latvijas medicīnas vēstures pētīšanai
- *«Atbalstīt.»*

«*Visa lieta sākās ar cīņu pret smēķēšanu*»

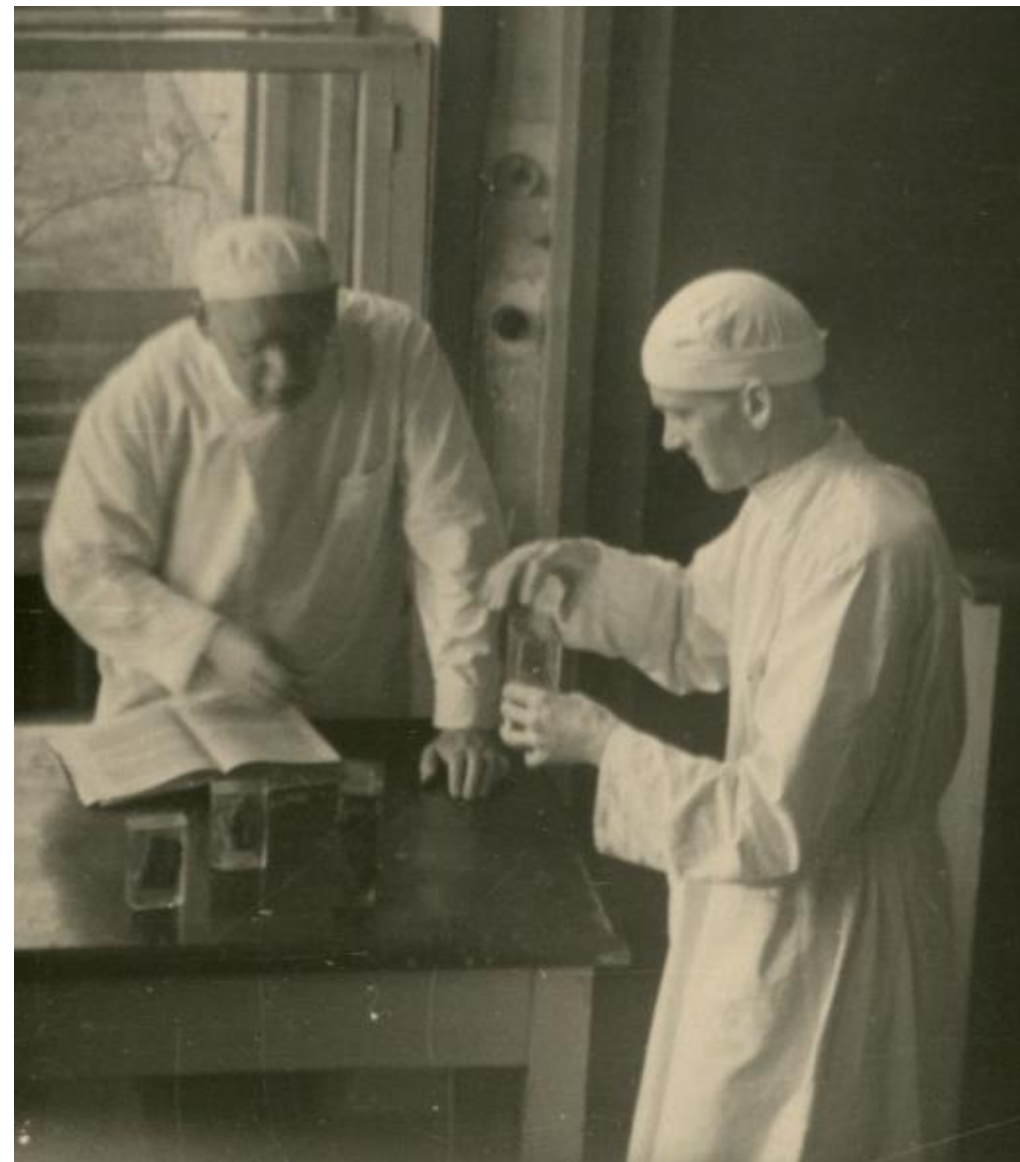
P.Stradiņš

- Lai foajē telpās studenti nesmēķētu, tur izstādīja dažādus mākslas darbus un priekšmetus.
- 1938. gadā trīs telpās izveidoja pirmo MVM ekspozīciju, kas pastāvēja līdz 1944 gadam.

Prof. Ēvalds Ezerietis (1913-2013):

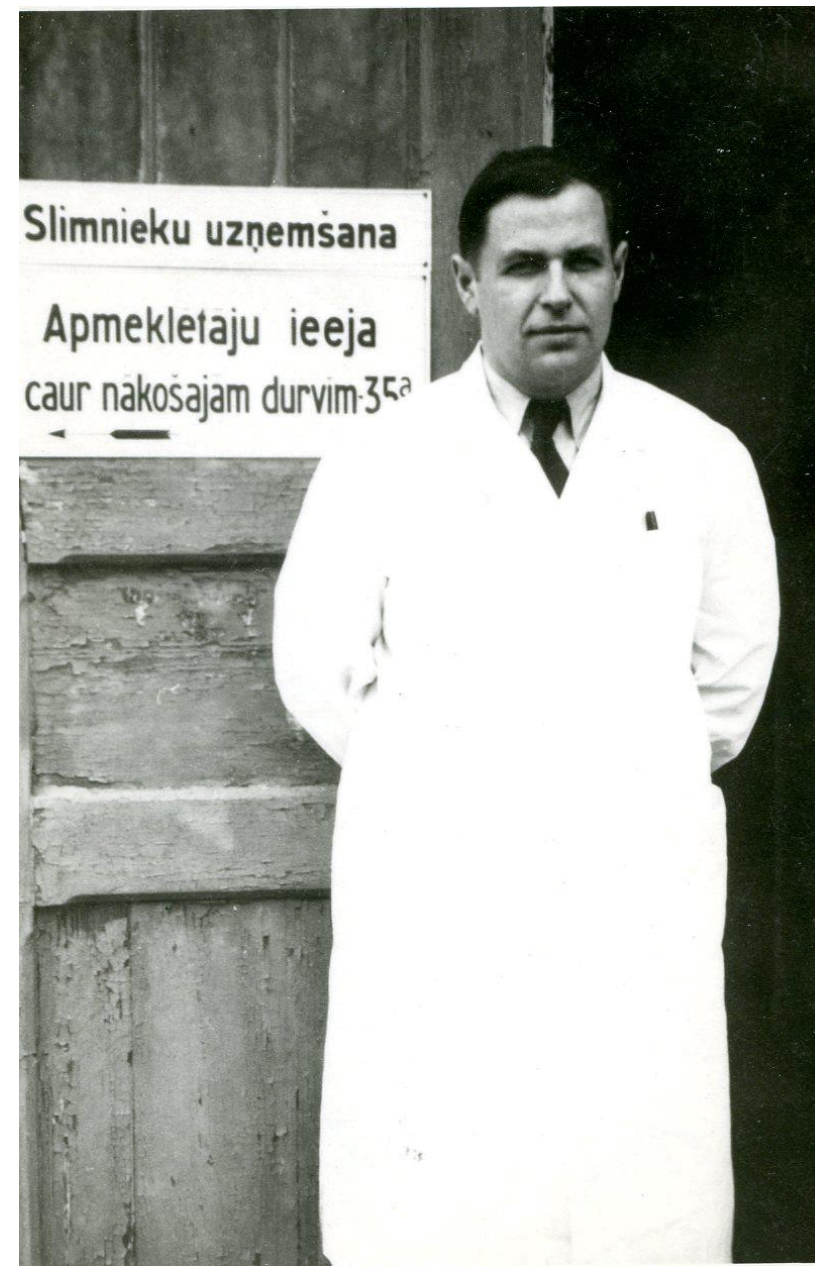
- «Piedalījies ekspozīcijas iekārtošanā vēl pirms kara [...]»

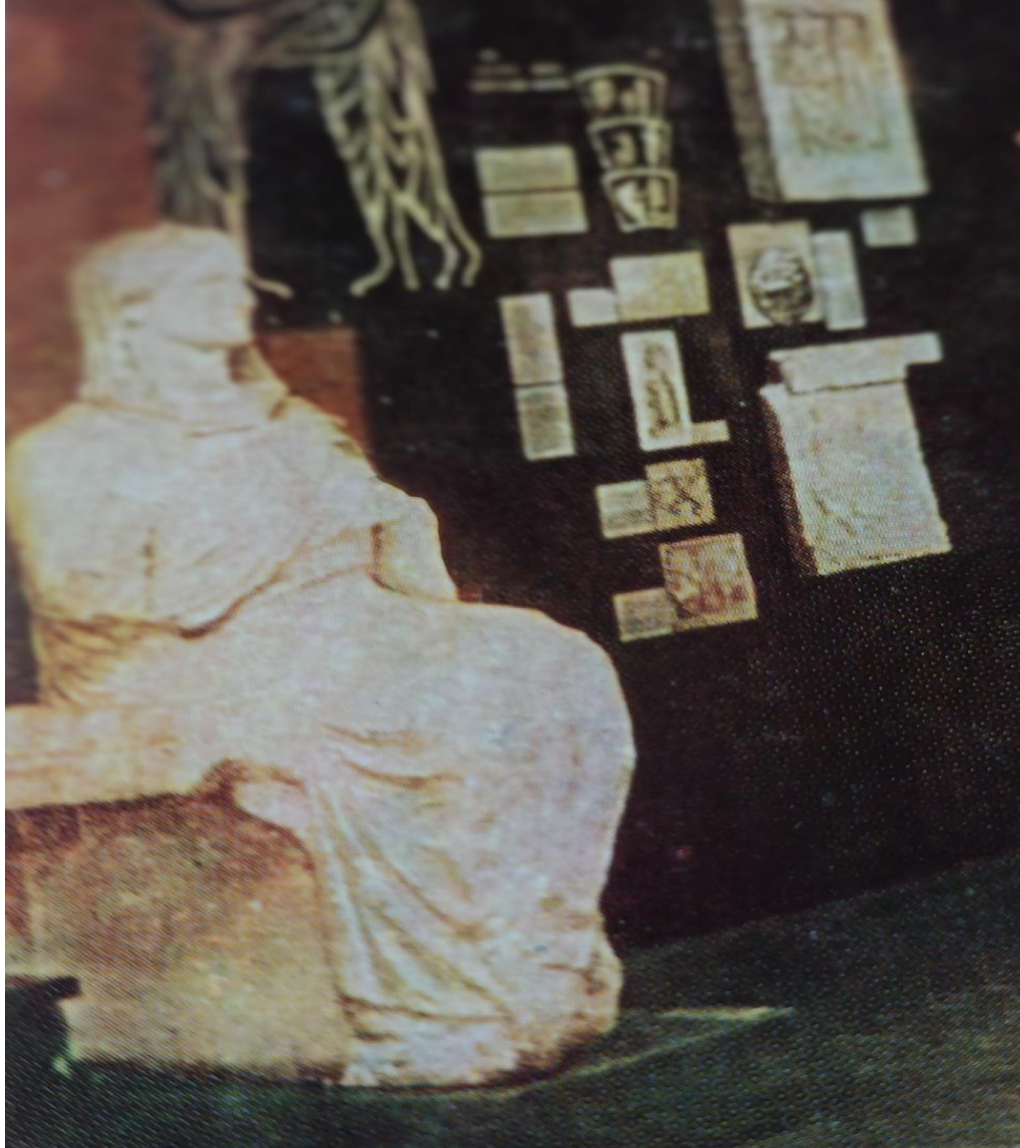
Prof. Pauls Stradiņš un prof. Ēvalds Ezerietis

Dr. Jānis Āboliņš (1906-1994):

- *«1934 gadā, kad es devos uz Angliju, Stradiņš man iedeva ieteikšanas vēstuli Londonas ķirurgiem ar lūgumu paaieresēties par medicānas vēstures grāmatām un priekšmetiem, kas būtu piemēroti Rīgas muzejam [..].»*
- «Viņš pats bija neoficiāli atvēris vēstures muzeju lekciju telpu tuvumā. Tā redzēju šī muzeja sākumu.»
- «[...] Viņš un viņa darbinieki, īpaši subasistenti bieži tur rosījās [..]»

Dr. Pāvils Purviņš (1914-1971):

«[..] Neskaitāms daudzums rasējumu, fotogrāfiju, grāmatu, ģipša nolējumu bija uzkrāti slimnīcas bēniņos, kur bija iekārtots muzejs [..]»

1944. gada 21. aprīlis

- Apstiprināts muzeja nolikums ar šādu ievada definīciju:

*«**Medicīnas vēstures muzejs** ir Universitātes Medicīnas fakultātes iestāde, un tā uzdevums ir krāt materiālus par agrākās un tagadējās medicīnas attīstības gaitu, it sevišķi Latvijā, kā arī ar saviem eksponātiem kalpot medicīnas fakultātes studentu apmācībai.»*

LVVA, f. 7427, apr. 68, lieta 38, 39.

Daži papildinājumi

- **Jānis Stradiņš (1933-2019):**

«Man ir aizdomas, ka muzejam vajadzēja veidoties pēc grandiozajām ceļojošajām veselības veicināšanas izstādēm»

- **Pauls Stradiņš**, atbildot dēlam uz jautājumu, kā viņš pats atceras un datē Medicīnas vēstures muzeja sākumu un izveidi:

«[..] apmēram ar 1939. gadu»

Medicīnas vēstures muzejs 1945-1957

No mulāžām uz diorāmām

MVM Latvijas PSR ZA sastāvā (1946-1952)

- 1946. gada 25. jūlijā akceptēta Medicīnas vēstures muzeja pievienošana Latvijas PSR Zinātņu akadēmijai
- Muzejs formāli nonāca prof. Paula Stradiņa vadītajā Bioloģijas un eksperimentālās medicīnas institūta sastāvā
- *Marga Lielkraste:*
«1947. gadā sāku strādāt pie prof. Stradiņa reizē ar viņa meitu Irēnu, Leo Kokli un reproducēšanas lielmeistari Elvīru Meistari [..]»
- *Leo Kokle* no 1947. līdz 1948. gadam institūta fotogrāfs, 1948. pārskaitīts par ārštata mulāžistu, faktiski bija no 1947. līdz 1953. gadam

Muzeja pirmie direktori:

Pauls Stradiņš

• **1952-1954**

Velta Griķe

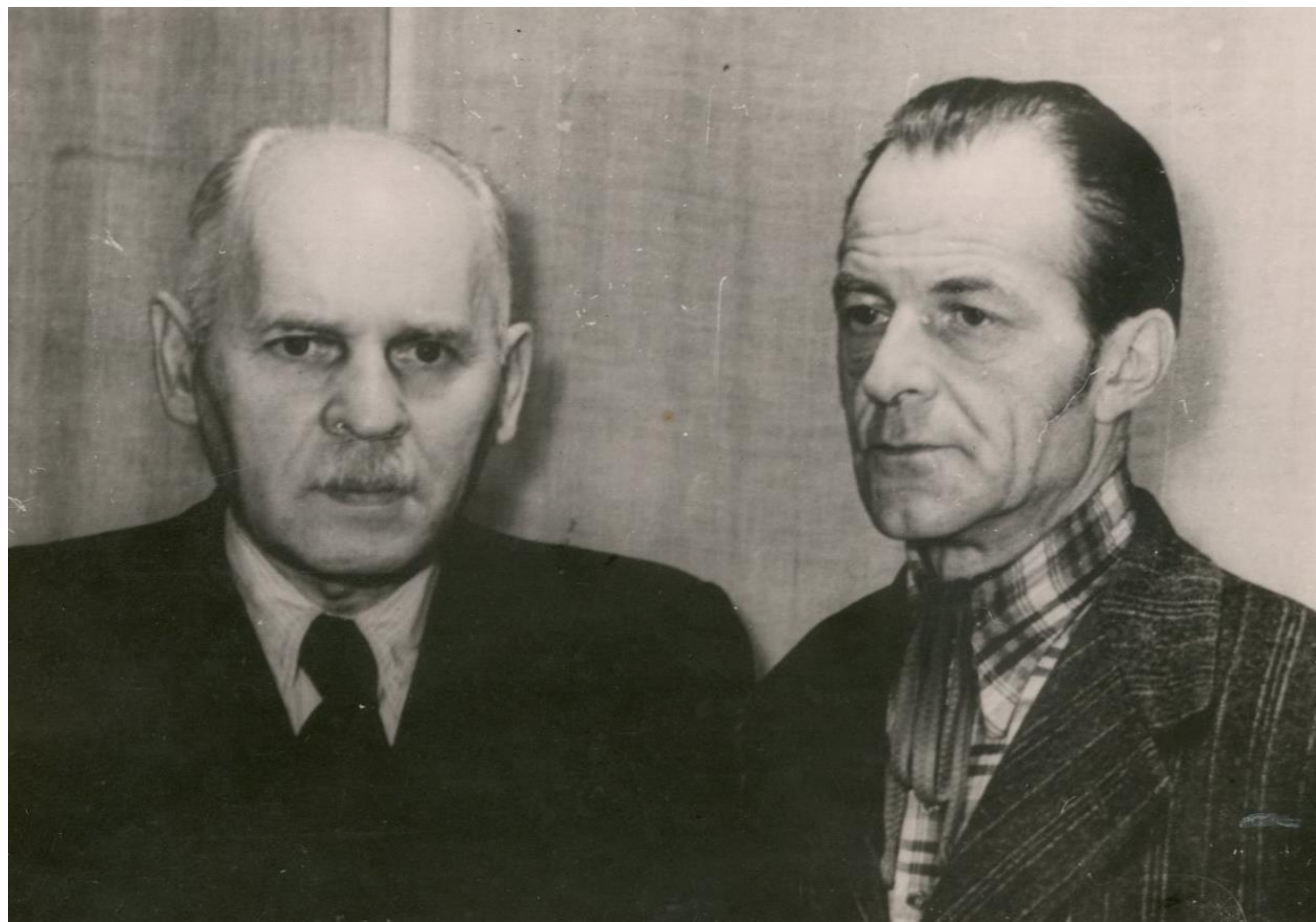
• **1954-1957**

Oļģerts Krūmiņš

• **1957-1961**

Herta Hanzena

• **1961-1972**

Prof. Pauls Stradiņš un Oļģerts Krūmiņš

1949. gads

Muzeja darbinieki 20. gs. 50. gadi

Muzeja kolektīvs 20. gs. 70. gadu vidus

Muzeja kolektīvs ar viesiem tā 50 gadu jubilejā, 2007.

Muzeja kolektīvs 2020. gada 1. jūnijā

PALDIES PAR UZMANĪBU!